

КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ

А.В. Борисов

ДОСЛІДЖЕННЯ У ПОРОСЬКОМУ РЕГІОНІ

Пороська експедиція ІА НАНУ продовжила роботи з дослідження археологічних пам'яток регіону. Основна увага була зосереджена на регіоні басейну р. Нехворощ. Окрім пошуку нових пам'яток здійснено традиційний моніторинговий огляд городища Шаргород біля с. Ольшаниця Рокитнянського району Київської області.

У результаті перевірки інформації відомої за джерелами було уточнено (фактично віднайдено) місцезнаходження давньоруських поселень поблизу с. Вільхівець. Окрім того, знайдено ще два синхронні давньоруські поселення. Таким чином, ці пам'ятки утворили «кущ» з 4 пам'яток XII ст. Ще одне «загублене» давньоруське поселення було віднайдене у с. Москаленки (Москаленки 1 за Довженком В.Й.). Таким чином поступово починає з'ясуватись поселенська округа на південь від літописного Богуславля.

Окрім давньоруських пам'яток відкрито два поселення пізньоримського часу в басейні р. Нехворощ. Обидва поселення мають досить значну площу і доповнюють карту синхронних пам'яток даного мікрорегіону. У результаті повторного обстеження значно збільшено площу поселення скіфського часу Олєфірів Яр 1. Відкрито нове поселення того

самого періоду у нижній частині р. Нехворощ.

Матеріали доби бронзи представлені кількома місцезнаходженнями вздовж берегу р. Нехворощ та р. Рось.

Завдяки моніторинговому обстеженню городища Шаргород (городище біля села Шарки згідно переважної думки в історіографії), значно збільшено відому площу поширення культурного шару (збільшено на 23 га). Таким чином, територія ймовірного літописного Торчеська становить на сьогодні близько 120 гектарів.

На жаль, як і в попередні сезони, на пам'ятках археології було зафіксовано сліди діяльності мародерів. При чому, в окремих випадках задокументовано присутність самих мародерів та їхніх транспортних засобів. Зокрема, на ново-відкритому черняхівському поселенні в долині р. Нехворощ та на городищі Шаргород (пам'ятці національного значення).

Ситуація на Шаргородському городищі потребує особливої уваги. Під час моніторингового обстеження пам'ятки виявлено численні сліди діяльності мародерів на території комплексу. За допомогою GPS-приймача було здійснено контрольний замір кількості «ямок», залишених мародерами при викорис-

танні металодетектора. Замір здійснено у середині зовнішнього валу городища. На площі 30×70 м було зафіксовано всі «ямки». Виявилось, що в середньому на кожні 2 квадратні метри площі трапляється 1 «ямка». Площа пам'ятки за дослідженнями цього сезону розширена за зборами підйомного матеріалу на кілька гектарів і склала (в сумі) близько 120 га. Вся територія пам'ятки доступна для діяльності мародерів. Сліди найкраще фіксуються на розораній ділянці, проте, наявні по всій площі. Масштаби пограбування та руйнування вражають. Варто наголосити, що зафіксовані сліди – це ре-

зультати діяльності лише кількох осінніх місяців (після збору врожаю на території поля). У попередні сезони співробітниками відділу давньоруської та середньовічної археології ІА НАНУ фіксувались котловани, залишені мародерами. На жаль, фіксація наслідків діяльності мародерів ускладнена величезними об'ємами пограбувань і постійністю діяльності грабіжників. Так, під час обстеження городища цього сезону було зафіксовано не тільки наслідки, але й транспортний засіб та, власне, мародера на пам'ятці. Така ситуація далеко не поодинокі на археологічних пам'ятках Поросся.

І.А. Готун, О.М. Казимір

ОБСТЕЖЕННЯ ПАМ'ЯТОК ХОДОСІВСЬКОГО АРХЕОЛОГІЧНОГО КОМПЛЕКСУ

Північною експедицією Інституту археології НАНУ на Ходосівському археологічному комплексі крім стаціонарних досліджень селища Ходосівка-Рославське (див. наступну публікацію в даній збірці) проведено розвідкові роботи на багатошаровому поселенні між Ходосівкою та Лісниками і обстеження ділянок у с. Лісники та Ходосівка, викликане їх освоєнням.

Оскільки внаслідок господарської діяльності (прокладання протипожежних смуг, валка лісу з трелюванням стовбурів) на селищі, де розташований базовий табір експедиції, місцями розкрито культурний шар, їх було оглянуто на предмет наявності археологічних матеріалів. У результаті у викиді з ходу сполучення часів Другої світової війни у місці переходу борової тераси у схил на північний схід від вивченої площі розкопу II виявлено уламки керамічного посуду часів пізньої бронзи – раннього заліза та другої-третьої чверті I тис., а також половинку округлобокого керамічного пряслиця, особливості якого дають підстави віднести виріб до доби палео-

металів (Рис. 1, 1). Кераміку означених періодів відзначено також у розмиві берега р. Сіверкою в районі розкопу II, у вимивах дощовими водами на території табору експедиції та у викиді з ходу сполучення часів Другої світової війни з північного заходу відносно розкопу I. В останньому випадку крім уламків посуду зафіксовано тригранний бронзовий наконечник стріли скіфського часу з короткою втулкою та отвором на одній із граней (Рис. 1, 2).

У північній частині с. Лісники на схилах розчленованого ярами та балками відрогу плато за дорученням ДП НДЦ «ОАСУ» оглянуто дві ділянки: площею 0,0646 га в урочищі «Чисті береги» та площею 0,0854 га по вул. Тельмана. Перша розташована на південний захід від середньовічного замчища, мала довжину 54,05–56,60 м при ширині 9,36–14,15 м, друга – на захід, довжиною близько 90 м при ширині 6,29–14,91 м.

Територія розташування першої ділянки була обстежена у 2005 р., культурний шар чи підйомний матеріал тоді не виявлений. Закладені у звітному